

De CONCERTO'S van MOZART

DE VIOLCONCERTIEN van MOZART

1775: jaar van de violco; galant, zeer melodieus, een genot en gemak om naar te luisteren; consumerend cfr. serenades, divertimento's, zocht niet naar virtuositeit à la Paganini, schreef geen cadensen; Mozart leerde muziek via de viool → vader; op afbeelding ziet men hem echter vaak op een piano en vader met viool; Mozart verloor de belangstelling van de viool vrij jong en stortte zich eerder met genoegen op de pianoforte. Dit instrument kwam in de mode en daarmee kon men beter staccato (plotse) effecten bereiken als met de viool. De viool kan wel stap voor stap mooi stijgen of dalen.

CC nr.	K.V.	toon aard	lf td	jaar tal	plaats	instrumenten (excl. piano)	duur '.'''
↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓
1	207		9	1775			
2	2		9	1775			
vroegste co's; helder en charmant, geen geëxperimenteel, 1e 2 zijn een vb van galante stijl							
3	216		9	1775			
4	218		9	1775			
middendeel 4e violco kv.218 finale: sonate + rondo in 2/4 maat in andante , toch gevoel van continuïteit							
5	219		9	1775			
voorschaduw van Beethoven's vico							

Aankoopadvies

1 cd Violconcerto 1/2/5 Mozart

1 cd Violconcerto 3/4/e.a. Mozart

Kremer - Harnoncourt - WPO per cd. Bef.550/500

Wat maakt Mozart bijzonder in de pico's?

- uitdiepen concert-idee: dialoog orkest en solo
- verwerking motieven en thema's

DE PIANOCONCERTIEN van MOZART

overzicht

CC nr.	K.V.	toon aard	lf td	jaar tal	plaats	instrumenten (excl. piano)	duur '."
↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓
CC1-4			11	1767			
CC5	175	D	17	1773	Salzburg	2(hb hr tr) fg-a.l. pk vl	20.02
CC6	238	B	20	1776	Salzburg	2(hb/fl hr) fg-a.l. vl	19.13
CC7	242	F	20	1776	Salzburg	2(hb hr) fg-a.l. vl	
CC8	246	C	20	1776	Salzburg	2(hb hr) fg-a.l. vl	21.29
CC9	271	E	21	1777	Salzburg	2(hb hr) fg-a.l. vl	32.25
CC10	365	Es	23	1779	Salzburg	2(hb fg hr) vl 2cl	
CC11	413	F	26	1782	Wenen	2(hb fg hr) vl	22.37
CC12	414	A	26	1782	Wenen	2(hb hr) fg-a.l. vl	24.27
CC13	415	C	26	1782	Wenen	2(hb fg hr tr) pk vl	25.38
CC14	449	Es	28	1784	Wenen	2(hb hr) fg-a.l. vl	21.12
CC15	450	B	28	1784	Wenen	2(hb fg hr) fl vl	24.37
CC16	451	D	28	1784	Wenen	2(hb fg hr tr) pk vl	25.01
CC17	453	G	28	1784	Wenen	2(hb fg hr) fl vl	30.00
CC18	456	B	28	1784	Wenen	2(hb fg hr) vl	29.39
CC19	459	F	28	1784	Wenen	2(hb fg hr tr?) pk? vl	26.40
CC20	466	d	29	1785	Wenen	2(hb fg hr tr) fl pk vl	28.53
CC21	467	C	29	1785	Wenen	2(hb fg hr tr) fl pk vl	26.34
CC22	482	Es	29	1785	Wenen	2(kl fg hr tr) fl pk vl	34.04
CC23	488	A	30	1786	Wenen	2(kl fg hr tr) fl vl	23.26
CC24	491	c	30	1786	Wenen	2(hb kl fg hr tr) fl pk vl	30.01
CC25	503	C	30	1786	Wenen	2(hb fg hr tr) fl pk vl	30.21
CC26	537	D	32	1788	Dresden	2(hb fg hr tr) fl pk-a.l. vl	28.31
CC27	595	Bes	35	1791	Dresden	2(hb fg hr) fl pk vl	30.28

Te vergelijken met de negen symfonieën van Beethoven. Aan de pico's (en de opera's) kan men de ontwikkeling van componeren zien. Mozart legt in zijn pico's de grote lijnen voor de toekomst zowel t.a.v. de schoonheid als de structuur. Hij verwerkt de motieven/thema's ingewikkeld en scheidt veel melodieën. Alleen het aantal symfonieën overtreft het aantal pico's. Er is enorm veel variatie in de eigenheid van elk werk: rust, melancholie, vreugde, agressie, sereniteit, gevoeligheid. Een stuk persoonlijk beleven van Mozart zelf van zijn 18 tot 36 jaar. Vooral geschreven in latere fase van zijn leven. Co's geven veel gelegenheid tot contact met publiek en improviseren. Stilaan krijgen de pico's een symfonisch karakter d.w.z. integratie van tutti en solo (= emancipatie van het orkest) dit i.t.t. de barokco's die strenge scheiding hanteerden tussen tutti en solist. In de pico's en de de opera's is Mozart (r)evolutionair geweest. De twee genres beoefende hij bij voorkeur. Hierbij valt op dat wanneer hij geen opera's schreef hij meer pico's schreef.

N.B. CC1-4: resp. K.V. 37,39,40,41 geen originele composities; eerder bewerkingen van andere componisten; te beschouwen als oefeningen; stijl is galant.

Structuur:

- steeds drie bewegingen
- 1e beweging begint steeds met een orkestprelude in (vaak aangepaste) sonatevorm; belangrijkste deel: "merkt" het hele co en wordt door de luisteraar als zodanig beoordeeld. Begint met een lange (van 30 tot 60 maten) tutti (= prelude = 1e expositie thema's), dan solist: nieuwe expositie, meestal langer; vervolgens komt de expositie dan de reëxpositie. Waarna de cadenza. Geen trage introducties in de pico's, d.i. gebruikelijk. th1 met wisselende lengte en eindigt meestal met een duidelijke conclusie. In korte tijd lost het op en verbindt het zich met th2: het gevoel zingt door → continuïteit. Soms Beethovense klanken. Sommige overgangen van th1 naar th2 zijn erg zelfstandige motieven op zichzelf; einde van de o-tutti is meestal een nieuw en eerder ritmisch speels thema. Start o-solo is variërend en meestal niet zoals gebruikelijk: scheiding tussen tutti en solo. O-solo eindigt in th1 en wordt uitgeleid door orkest. Th2 in o-solo is meestal nabootsing van th2 van de o-tutti en het geheel van de o-solo komt vaak als één geheel over bij passief luisteren; de doorwerking wordt meestal gebaseerd op het lichtste thema → technisch haalbaarder; weinig bravoure, ook zeer weinig verrijkingen zoals in de symfonieën;
- 2e beweging bijna steeds een andante, CC19 een allegretto; vaak in aangepaste sonatevorm met eventuele ontwikkeling of ook wel eens een rondo; sferen: galant → minst eigen aan Mozart, zijn sensueel idyllisch charmant en vergen minder aandacht: typisch de Salzburger co's t.b.v. de bisschop; dromerig → vooral in vroege en eerste periode; meditatief, zingend ≈ romance → vaak rondo, tragisch → donker en droefheid uiteten vergen zeer trage bewegingen; dramatisch
- 3e beweging gewoonlijk een rondo in twee of drie episodes; CC5 is sonate en deze in G en C eindigen met variaties; worden vaak stiefmoederlijk behandeld of komen althans zo over; vaak explodeert eerst heel vreugdevol een speels notenspel van de solist waarna dan pas de tutti kansen krijgt, hierbij begeleiden enkele violen heel zacht, herhalend en mistig op de achtergrond waarop een stralend refrein kan reageren.

Een cadenza is een onderdeel van een muziekwerk, na de reprise, waarbij de uitvoerder-solist improviseert. Dit vrije spel moet wel van dien aard zijn dat het hoort bij hetgeen op voorhand gespeeld werd. De solist moet dus laten blijken dat hij de voorgeschreven partituur begrepen heeft. Van Mozart zijn niet alle cadenzen bewaard gebleven. Het is ook mogelijk dat hij voor eenzelfde co verschillende cadenzen gespeeld heeft, ngl. van zijn binnenvallende ideeën. Overigens zou een cadenza niet hoeven bewaard te worden! Iedere solist gebruikt immers steeds zijn eigen inventiviteit. Toch is deze traditie verdwenen en zo zal Beethoven de cadenzen uit- en voorschrijven. Cadenzen zijn nu vaak verworden tot lange solistische passages. Vaak moeilijk te spelen.

1e groep

Dromerige andantes. Evolueren naar romance-achtige sferen.

CC5 175 D 17 1773 Salzburg 2(hb hr tr) fg-a.l. pk vl 20.02

Het eerste volledig door Mozart zelf geschreven CC en meteen raak: het is Mozartiaans. Langer als de vorige co's. Hij komt net van Italië terug alwaar hij de opera Lucio Silla gecomponeerd heeft. Het is de leeftijd van de Sturm und Drang beweging. Vitaal, opwekkend, stimulerend, robuust, fysisch, open, niet melancholisch, geen verborgen dieptes; relatief veel instrumenten.

Allegro 8.20

- th1 sprankelend th2 0'35 gelijkaardig, o-solo 1'03

Andante ma un poco adagio 7.00

- dromerig, zal later het andante van CC12 inspireren; drietal thema's en warme hoornbegeleiding; orkest en piano vormen sterke eenheid.

Allegro 4.42

- origineel: een sonate met polyfonie een soort voorbereiding op CC19 en op de S41/Jupiter deel 4.: viertal thema's in het begin, melodischer; th1 is een canon, th2 syncopisch, th3: licht en welluidend en th4 ritmisch; o-solo meteen in polyfonie

- werd later Rondo in D K.V. 382 of CC28 (1782): consumentisme?

CC6 238 B 20 1776 Salzburg 2(hb/fl hr) fg-a.l. vl 19.13

Allegro

Andante

Allegro

CC7 242 F 20 1776 Salzburg 2(hb hr) fg-a.l. vl

Lodronco; galant; voor drie en later bewerkt voor twee pianofortes.

Allegro: - th1 wordt volledig herhaald

Andante

Allegro

CC8 246 C 20 1776 Salzburg 2(hb hr) fg-a.l. vl 21.29

Lützowco

Allegro aperto

Andante - cfr. puurheid van de drie jongelingen in De Toverfluit

Rondeau tempo di menuetto

CC9 271 Es 21 1777 Salzburg 2(hb hr) fg-a.l. vl 32.25

Genoemd naar Mlle. Jeunehomme, een redelijk bekende pianiste. Hier drukt Mozart zichzelf uit en maakt hij geen muziek voor het publiek. Het is de eerste maal dat Mozart zich veel vrijheden neemt. Het is dan ook zijn eerste meesterwerk in dat genre en het is een grootse stap vooruit: herhalingen, versterkingen, dynamiekgebruik, soms "spreken" dit i.t.t het geometrische

EDUC-ARI'

Mozart: co's

6.10.92

van de barok. Het verschilt erg sterk van de voorgaande co's. Niettemin is er nog niet het tragische van zijn latere Weense co's. Daarvoor is hij nog te jong.

Allegro

10.13

- hier begint unisono eerst de solist: hulde/groet aan de pianiste?; doet Mozart later niet meer: zoekt steeds iets anders! Wel navolgers.
- th1 0'14 wordt volledig herhaald; th2 0'45
- o-solo 1'36 breekt als een vuurwerk door de o-tutti heen
- orkest en o-solo werken samen door vanuit de th's en geen nieuwe motieven (niet gebruikelijk bij Mozart) en eindigen samen met th1.
- dit deel ademt hoop en energie uit

Andantino

12.09

- in c-mineur, 1e maal: wordt gereserveerd bij uitzondering en t.b.v. meer persoonlijke gevoelens; tragiek: voorbode op Don Giovanni;
- orkest opent met een rustig, zwaar (gedempte vl) en weinig melodisch ritmisch thema → wat een contrast met 1e deel; dan piano 1'14 met een lyrisch thema terwijl het orkest in de vl haar thema terugbrengt d.i. gebruik van counterthema's/-motieven en geeft een bijzonder verbredend effect; dan terug naar pianozang enz.

Rondeau Presto - Menuetto

10.03

- brio met nog meer vrijpostigheid dan 1e deel; piano en tutti dialogeren sterk; er zijn geen specifieke thema's en alles loopt in elkaar;

CC10 365 Es 23 1779 Salzburg

2(hb fg hr) vl 2cl

Voor twee piano's (Nannerl). Mozart komt terug van Parijs. Zijn moeder aldaar overleden. Geen functie gevonden. Ontgoocheling. Weinig muzikale gevolgen.

Allegro

- th2 in openingstutti pas terug in doorwerking
- eerst een tragische klaagzang in de o-solo, dan stormachtig solo waarin het orkest punctueert

Andante - dromerig

Allegro

2e groep

Van romance-achtig evolueren de co's naar een meer meditatief/beschouwende aard.

Gedurende zomer 1782. Bescheiden, gepolijste en pretentieloze werken. CC12 misschien het best geslaagd en CC13 mogelijk het briljantst uit die groep.

CC11 413 F 26 1782 Wenen 2(hb fg hr) vl 22.37

Allegro

- th2 in dominant

- th1 in o-solo vóór o-tutti eindigt

Larghetto

- galante stijl

Tempo di menuetto

CC12 414 A 26 1782 Wenen 2(hb hr) fg-a.l. vl 24.27

Allegro - th1 zachte mars wordt volledig herhaald

Andante - beschouwend

Allegretto

CC13 415 C 26 1782 Wenen 2(hb fg hr tr) pk vl 25.38

Allegro poco maestoso

- th1 zachte mars

- geen th2 in o-tutti, wel enigszins vervangen door thema-achtige muziek

- o-solo komt met nieuw motief, exclusief blijvend voor de solopartij

Andante

- galante stijl

- zeer korte tutti die de solo in feite inleidt

Allegro scherzando

152

3e groep

Meest belangrijk. De geest van deze pico's stralen vreugde uit. In deze 12 co's, in minder dan drie jaar gecomponeerd, legt hij de vorm vast. De eerste zes co's (14 t/m 19) zijn het meest experimenteel in vorm. Hoe langer hoe meer verlegt de bepaling van de smaak zich van het publiek naar de kunstenaar.

CC14 449 Es 28 1784 Wenen 2(hb hr) fg-a.l.488 vl 21.12

Allegro vivace

- th2 in dominant → uitzonderlijk
- th1 deels herhaald

Andantino

- neigt nog sterk naar galante stijl, nog geen uitgesproken Mozart stijl maar toch hoorbaar ongewoon gebruik van harmonie; zangerig;

Allegro ma non troppo

- th1 enigszins barokachtig wordt steeds gevarieerd door de piano.
- vrolijke refreien wisselen af met jammerlijke/pijnlijke gedeelten

CC15 450 B 28 1784 Wenen 2(hb fg hr) fl vl 24.37

virtuoos, naar buiten gekeerd; vernieuwende passages voor blazers die expressief zijn; voor eigen gebruik geschreven

Allegro 10.02

- nieuwe stijl van afwisseling en combinaties solo en instrumenten(groepen): verhoogt levendigheid en fantasiegevoel
- th1 afwisselend over blazers en strijkers
- th2, na openingstutti, pas terug in de reëxpositie; ondertussen wordt de luisteraar verleid door een "bijna"-th2 in de solopartij;
- o-solo breekt als een vuurwerk door de o-tutti heen en eindigt niet met tutti

Andante 5.39

- beschouwend, waarin trage variaties op hymnes lijken

Allegro 8.56

- klavier begint onder lichte begeleiding
- speels en soms zwierig

CC16 451 D 28 1784 Wenen 2(hb fg hr tr) pk vl 25.01

virtuoos, extravert; voor eigen gebruik geschreven

Allegro assai

- th1 zachte mars

Andante

- dromerig, weemoedig, niet zo zwaar, de 1e in rondo, ook hier gebruik van enige counterthema's i.s.m. solo en tutti

Rondo, Allegro di molto

- zeer strikte sonate rondo

CC17 453 G 28 1784 Wenen 2(hb fg hr) fl vl 30.00

vooruitgang in gebruik van blazers

Allegro

- th1 zachte mars

Andante

- beschouwend en verscheurend/getormenteerd; in het midden van dit deel worden de blazers zeer gekleurd gebruikt;

Allegretto

- een happy ending gecombineerd met enige diepe emotie en

EDUC-ART

Mozart: co's

16.09.93

- met tutti
- Andante 5.39
- beschouwend, waarin trage variaties op hymnes lijken
- Allegro 8.56
- klavier begint onder lichte begeleiding
  - speels en soms zwierig

CC24 491 c 30 1786 Wenen 2(hb kl fg hr tr) fl pk vl 30.01

Voor eigen uitvoeringen; somber en sterke persoonlijke uitdrukking van zichzelf; hier treffen we a.h.w. gefrustreerde en violente uitbarstingen die ongetwijfeld geschokt hebben; mooie thematische verwerkingen in en tussen de delen onderling; symfonisch van aard; staat ± op zichzelf;

- Allegro 13.41
- begin is een tikkeltje Beethoven; th1 in unisono met onheilspellende ondertoon; streng geconcentreerde onverbiddelijke muziek
  - th1 wordt volledig herhaald; ook wordt de luisteraar verleid door een "bijna"-th2 in de solopartij;
  - 2.25 o-solo komt met nieuw motief, exclusief blijvend voor de solopartij; vormt tegenwicht op het schrijnende sfeer van het orkest
- Larghetto 7.09
- zeer kalme en vredige romance, in rondo; piano plaatst af en toe subtiel haar nootje tijdens zachte tutti
- Allegretto 9.11
- stijgt uit boven de gewone finale

*****

De SYMFONIEËN VAN MOZART

- Mozart vs Haydn: had meerdere orkesten, voor veel verschillende gelegenheden gecomponeerd, in aantal minder (50 vs 104), ontwikkeling ingrijpender: meer expressief vs. decoratief, meer intern vs. extern, meer spiritueel vs. ceremonieel

Jeugdsymfoniën 1764 - 1773

- invloed Italiaans door J.Chr. Bach: daardoor edel, sierlijk en gevoelig van karakter en niet oppervlakkig
- ook invloed van Haydn begin '70: de finale wordt belangrijker maar thema's zijn zelfstandig afgerond geheel

Symfonieën 1773/1774

- verandert diepgaand: werkelijk doorleefd, geen gelegheidsmuziek meer

Parijse en laatste Salzburgse symfonieën 1778 - 1786

- invloed van Mannheim: klarinetten en dynamische effecten, soms terug driedelig

Weense symfonieën 1782 - 1788

- komt tot een definitieve ontplooiing: innerlijk gevoelsleven en de strijd hierin komt muzikaal tot uitdrukking
- Haffnersymfonie, Linzersymfonie, Pragersymfonie